

LAKIVALIOKUNNAN MIETINTÖ 1/2009 vp

Hallituksen esitys laeiksi rikoslain 2 luvun 7 ja 10 §:n sekä valtion virkamieslain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 8 päivänä huhtikuuta 2008 lähettänyt lakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laeiksi rikoslain 2 luvun 7 ja 10 §:n sekä valtion virkamieslain muuttamisesta (HE 33/2008 vp).

Lausunto

Eduskunnan päätöksen mukaisesti perustuslakivaliokunta on antanut asiasta lausunnon (PeVL 36/2008 vp), joka on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöjohtaja Asko Välimaa, oikeusministeriö
- hallitusneuvos Kirsi Äijälä, valtiovarainministeriö
- hovioikeudenneuvos Risto Hänninen, Helsingin hovioikeus

- laamanni Eero Takkunen, Helsingin käräjäoikeus
- laamanni Pekka Lankinen, Tampereen käräjäoikeus
- hallinto-oikeustuomari Marjatta Mäenpää, Helsingin hallinto-oikeus
- ylituomari Hannu Renvall, Turun hallinto-oikeus
- asianajaja Markku Fredman, Suomen Asianajajaliitto
- puheenjohtaja Ilkka Pere, Korkeimpien oikeuksien tuomarien yhdistys ry
- varapuheenjohtaja Jukka Jaakkola, Suomen tuomariliitto ry.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- korkein oikeus
- korkein hallinto-oikeus
- presidentti Mikko Könkkölä, Vaasan hovioikeus
- Oulun hallinto-oikeus
- Suomen Lakimiesliitto ry
- professori Olli Mäenpää.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan laajennettavaksi tuomarin vastuuta käyttäytymisestään sekä viranhoidossa että sen ulkopuolella.

Tuomioistuimen voisi syyttäjän vaatimuksesta määrätä tuomarin pantavaksi viralta vähintään 60 päiväsakolla rangaistusta tahallisesta rikoksesta, jos rikoksen laatu, niiden toistuvuus tai

muu rikokseen liittyvä seikka osoittaa hänet ilmeisen sopimattomaksi toimimaan tuomarina.

Tuomioistuimen päällikkötuomari voisi antaa tuomarille valtion virkamieslain mukaisen varoituksen virkavelvollisuuksien laiminlyönnistä. Tuomarilla olisi oikeus hakea päätökseen oikaisua virkamieslautakunnalta. Virkamieslau-

takunta käsittelee tuomarille annetun varoituk- sen kokoonpanossa, johon kuuluisi tuomariyhdistysten keskusjärjestön nimeämiä jäseniä. Nämä eivät kuitenkaan muodostaisi lautakun- nassa enemmistöä.

Työkykynsä menettäneelle yleisen tuomiois- tuimen tuomarille antaisi hakemuksettoman eron edelleen se tuomioistuin, jossa tuomaria

olisi syytettävä virkarikoksesta. Eron antamista tarkoittavaan hovioikeuden päätökseen voisi ha- kea muutosta valittamalla korkeimmalta oikeu- delta. Hallinto-oikeuden, markkinaoikeuden ja vakuutus-oikeuden tuomarille eron antaisi kui- tenkin korkein hallinto-oikeus.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voi- maan syksyllä 2008.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Esityksen tavoitteena on lisätä yleisön luot- tamusta tuomioistuinten asianmukaiseen toimin- taan. Jokaisella on perustuslain mukaan oikeus saada asiansa käsiteltyksi tuomioistuimessa asianmukaisesti ja ilman aiheutonta viivytystä. Esitettyjen lainmuutosten tarkoituksena on laa- jentaa tuomarin vastuuta käyttäytymisestään virassa ja sen ulkopuolella.

Valtiollisten tehtävien jaon mukaan tuomio- valtaa käyttävät riippumattomat tuomioistuimet. Tuomarien riippumattomuus on toteutettu niin, että perustuslaissa on turvattu tuomareille erityinen virassapysymisoikeus. Esityksellä on näin ollen kiinteä yhteys perustuslaissa säädet- tyyn tuomioistuinten riippumattomuuteen.

Valtion virkamiesten oikeusasemasta ja vir- kavastuusta säädetään perustuslaissa. Valtion virkamieslaissa (750/1994) säädetään valtion virkasuhteesta. Virkasuhde on julkisoikeudel- linen palvelussuhde, jossa valtio on työnantaja- na ja virkamies työn suorittajana.

Valtion virkamieslain säännöksiä sovelletaan pääosin myös tuomareihin. Lain 12 lukuun sisäl- tyvät tuomareiden asemasta johtuvat erityis- säännökset. Lain 45 §:ssä säädetään siitä, miltä osin valtion virkamieslain säännöksiä ei sovel- leta tuomarin virkaan eikä tuomariin.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan kolmea tuomarin vastuuseen liittyvää lainmuutosta. Rikoslaisissa säädettyä tuomarin harkinnanvarais- ta viraltapanomahdollisuutta esitetään laajennet- tavaksi. Valtion virkamieslakia esitetään muu- tettavaksi siten, että tuomarille voitaisiin antaa virkamieslain mukainen kirjallinen varoitus. Li-

säksi lain säännöksiä tuomarille hakemuksetta annettavasta erosta tarkistetaan.

Yksityiskohtaiset perustelut

1. Laki rikoslain 2 luvun 7 ja 10 §:n muutta- misesta

Tuomarin viraltapano

Voimassa olevan rikoslain 2 luvun 10 §:n 2 mo- mentin mukaan jos virkamies, myös tuomari, tai muu säännöksessä tarkoitettu henkilö tuomitaan vankeuteen kahta vuotta lyhyemmäksi ajaksi ta- hallisesta rikoksesta, hänet voidaan samalla tuo- mita viralta pantavaksi, jos rikos osoittaa hänet ilmeisen sopimattomaksi olemaan virkamiehenä tai hoitamaan julkista tehtävää.

Hallituksen esityksessä on esitetty edellä mai- nittua harkinnanvaraista viraltapanomahdol- lisuutta laajennettavaksi tuomareiden osalta si- ten, että tuomari voitaisiin syyttäjän vaatimuk- sesta tuomita viralta pantavaksi myös silloin, kun hänet on tuomittu vähintään 60 päiväsak- koon tahallisesta rikoksesta. Lisäksi edellytyk- senä on, että rikoksen laatu, rikosten toistuvuus tai muu rikokseen liittyvä seikka osoittaa hänet ilmeisen sopimattomaksi toimimaan tuomarina.

Hallituksen esityksestä antamassaan lausun- nassa (PeVL 36/2008 vp) perustuslakivaliokun- ta toteaa, että ehdotettu rajausta on asiallisesti pe- rustelematon. Lisäksi ehdotus tarkoittaa perus- tuslakivaliokunnan mukaan sitä, että tuomarit olisivat jatkossa pantavissa viralta helpommin kuin muut virkamiehet. Perustuslain 3 §:n 3 mo-

mentin mukaan tuomiovaltaa käyttävät riippumattomat tuomioistuimet. Tuomarin riippumattomuuden takeena taas on se, että häntä ei perustuslain 103 §:n mukaan voida julistaa virkansa menettäneeksi muutoin kuin tuomioistuimen tuomiolla. Säännöksen tarkoituksena on osaltaan turvata tuomioistuinten riippumattomuutta (HE 1/1998 vp, s. 160/I).

Perustuslakivaliokunnan mielestä tuomareiden virassapysymisoikeuden heikentäminen edellyttää erittäin painavia yhteiskunnallisia perusteita. Esityksessä ei ole tuotu esiin sellaisia käytännössä esiintyneitä epäkohtia, joilla voitaisiin perustella viraltapanon laajentamista yleisesti sakolla rangaistaviin rikoksiin juuri tuomareiden kohdalla. Perustuslakivaliokunnan mielestä ehdotettu 60 päiväsakon raja vaikuttaa lisäksi jokseenkin sattumanvaraiselta. Näistä syistä perustuslakivaliokunta katsoo, että 1. lakiehdotuksen hyväksyminen edellyttää perustuslain 73 §:n mukaisen säätämisyjärjestyksen käyttämistä.

Perustuslakivaliokunnan lausunto ja siinä esitetyt näkökohdat huomioon ottaen lakivaliokunta katsoo aiheelliseksi, että hallituksen esitykseen sisältyvä 1. lakiehdotus hylätään.

2. Laki valtion virkamieslain muuttamisesta

Tuomarille annettava varoitus

Voimassa olevan valtion virkamieslain 45 §:n mukaan tuomarille ei voida antaa lain 24 §:ssä tarkoitettua kirjallista varoitusta. Tuomarille voidaan nykyisin kuitenkin antaa suullinen tai kirjallinen huomautus, joka on varoitusta lievämpi toimenpide.

Hallituksen esityksessä esitetään valtion virkamieslakia muutettavaksi siten, että kirjallisen varoituksen antaminen tuomarille tulee mahdolliseksi. Esityksen mukaan päällikkötuomari voi antaa tuomarille kirjallisen varoituksen, jos tuomari on toiminut vastoin virkavelvollisuuksiaan tai laiminlyönyt niitä. Varoituksen saanut tuomari voi hakea varoitusta koskevaan päätökseen oikaisua virkamieslautakunnalta ja hakea muutosta virkamieslautakunnan päätökseen valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Valtion virkamieslaissa tarkoitettu kirjallinen varoitus on lähinnä työnjohdollinen toimenpide. Nykyinen valtion virkamieslaki ei sisällä kurinpitomenettelyä koskevia säännöksiä (HE 291/1993 vp).

Asiantuntijakuulemisessa kirjallista varoitusta on yhtäältä pidetty tarpeellisena työnjohdollisena välineenä virastopäällikkönä toimivalle tuomarille. Esimerkiksi käräjäoikeusuudistuksen myötä yksikkökoot kasvavat ja tarvitaan keinoja johtamisen tueksi työyhteisön toimintatapojen ja työhyvinvoinnin turvaamiseksi. Nykyisin tuomarit ja muut tuomioistuimessa työskentelevät virkamiehet ovat tässä suhteessa erilaisessa asemassa. Varoituksen käyttöalan on arvioitu käytännössä jäävän melko vähäiseksi, mutta tietoisuuden mahdollisesta varoituksesta on arvioitu toimivan ennaltaehkäisevästi.

Toisaalta kirjallista varoitusta on pidetty ongelmallisena tuomareiden riippumattomuuden kannalta. Varoituksen käyttö on myös koettu hankalaksi sellaisessa tilanteessa, jossa työsuhteet ovat tulehtuneet. Varoitusta ei myöskään ole kaikilta osin pidetty tuomioistuimen sisäisen ohjauksen kannalta tarpeellisena. Tuomioistuimen toiminnan laadun ja tehokkuuden parantamiseksi on painotettu sen sijaan riittäviä henkilöstövoimavaroja ja myönteisiä johtamis- ja vaikutuskeinoja.

Perustuslakivaliokunnan mukaan kirjallisen varoituksen tueksi esitetyt perustelut siitä, että tuomioistuimen päällikkötuomarin mahdollisuudet vastata tuomioistuimen toiminnan tuloksellisuudesta olisivat aikaisempaa monipuolisemmat, eivät ole ongelmattomat. Toisaalta esimerkiksi perustuslain 21 §:ssä jokaiselle taattu oikeus saada asiansa käsitellyksi ilman aiheutonta viivytystä osaltaan puoltaa ehdotetun kaltaista säännöstä. Siksi perustuslakivaliokunta on pitänyt sinänsä mahdollisena tällaista ratkaisua.

Lakivaliokunta pitää kirjallista varoitusta edellä todetuin syin tarpeellisena työnjohdollisena välineenä myös tuomioistuimen muodostamassa työyhteisössä. Mahdollisuus tuomarille annettavaan varoitukseen on lisä keinovalikoimaan, joka viraston johdolla on tuomioistuimen asianmukaisen toiminnan turvaamiseksi. Esitys

siten osaltaan vahvistaa tuomioistuinten toimintaa kohtaan tunnettavaa yleistä luottamusta. Lakivaliokunta kuitenkin korostaa, että varoituksen antaminen ei voi perustua näkemuseroihin laintulkinnasta vaan että sen perusteena tulee olla yksinomaan virkavelvollisuuksien laiminlyöminen tai muunlainen niiden vastainen toiminta.

Valtion virkamieslain 14 §:n 1 momentin mukaan virkamiehen on suoritettava tehtävänsä asianmukaisesti ja viivytyksettä. Hänen on myös noudatettava työnjohto- ja valvontamääräyksiä. Pykälän 2 momentin mukaan virkamiehen on käyttäydyttävä asemansa ja tehtävänsä edellyttämällä tavalla. Pykälän säännöksiä sovelletaan myös tuomareihin.

Valtion virkamieslain 14 §:n 2 momentin ja 24 §:n perusteella virkamiehelle voidaan antaa kirjallinen varoitus myös, jos hän virkatehtäviensä ulkopuolella käyttäytyy virkamiesaseman edellyttämän käyttäytymistavan vastaisesti. Lähtökohtana kuitenkin on, että virkamieslaki ensisijaisesti sääntelee virkamiehen toimintaa virkasuhteessa. Käytännössä on katsottu, että virkamiesaseman sopivan käyttäytymisen vaatimus ulottuu varsinaisten tehtävien hoitamisen ulkopuolelle lähinnä erityistä luottamusta tai arvostusta vaativissa viroissa. Esimerkkeinä tällaisista viroista voidaan mainita poliisit, sotilaat ja valtionhallinnon ylimmät virkamiehet.

Tuomiovallan käyttäminen on merkittävää julkisen vallan käyttöä. Tuomarin arvovaltainen ja vastuullinen asema edellyttää, että tuomari käyttäytyy tuomarin asemalleen sopivalla tavalla myös virkatehtäviensä hoitamisen ulkopuolella. Tuomareiden käyttäytyminen virantoimituksen ulkopuolella vaikuttaa ihmisten luottamukseen tuomioistuinten toimintaa kohtaan. Esimerkiksi tuomarin syyllistyminen tahalliseen rikokseen yksityiselämässä voi olla peruste kirjallisen varoituksen antamiseen, vaikka rangaistus teosta olisi lievä. Myös muunlainen käyttäytyminen voi olla peruste kirjallisen varoituksen antamiselle, jos käyttäytyminen ei täytä niitä nuhteettomuusvaatimuksia, joita tuomarin asemassa olevalta edellytetään.

Lakiehdotuksen 46 §:n 3 momenttiin sisältyvät tuomioistuinkohtaiset säännökset varoituksen antamisesta. Lakivaliokunta toteaa, että 3 momentin 1 kohdassa tulee kärjätuomarin ohella mainita myös maa-oikeusinsinööri, jonka virka on tuomareiden nimittämisestä annetun lain (205/2000) mukaan tuomarin virka. Maa-oikeusinsinöörille varoituksen antaa siten kärjäoikeuden laamanni. Lisäksi lakivaliokunta ehdottaa eräitä vähäisiä lakitekniisiä korjauksia.

Selkeyden vuoksi lakivaliokunta ehdottaa, että 46 §:n 3 momentin säännökset erotetaan uudeksi 46 a §:ksi, jolloin hallituksen esitykseen sisältyvän 46 §:n 4 momentti muuttuu pykälän 3 momentiksi.

Muutoksenhaku kirjallista varoitusta koskevaan päätökseen

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan kiinnittänyt huomiota siihen, että varoituksesta voisi ensisijaisesti tehdä oikaisupyynnön virkamieslautakuntaan. Perustuslakivaliokunnan mielestä erityisesti tuomareiden riippumattomuuden vuoksi on ongelmallista, jos oikeusturvatie osoitetaan tuomioistuinlaitoksen ulkopuolelle. Siksi valiokunta on pitänyt välttämättömänä, että tuomarin saamasta varoituksesta järjestetään muutoksenhakumahdollisuus asianomaisen tuomioistuinlinjan sisällä. Perustuslakivaliokunnan mukaan lakiehdotuksen tällainen tarkistaminen on edellytys sen käsittelemiselle tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Edellä olevan vuoksi lakivaliokunta ehdottaa lakiin uutta 53 a §:ää, jossa säädetään muutoksenhausta päätökseen antaa tuomarille kirjallinen varoitus. Pykälän mukaan päätökseen haetaan muutosta valittamalla. Muutoksenhaku tapahtuu tuomioistuinlinjassa. Kärjäoikeuden laamannin päätökseen haetaan muutosta hovioikeudelta. Hovioikeuden ja työtuomioistuimen presidentin päätökseen haetaan muutosta korkeimmalta oikeudelta. Hallinto-oikeuden, markkinaoikeuden ja vakuutus-oikeuden ylituomarin päätökseen haetaan muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta. Korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden presidentin päätök-

seen haetaan muutosta kyseiseltä tuomioistuimelta ja valituksen käsittelee täysistunto.

Uuden 53 a §:n 2 momentissa säädetään valitusmenettelystä. Säännöksen mukaan valitus on toimitettava sen tuomioistuimen kansliaan, jonka palveluksessa tuomari on, 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksi saannista. Tuomioistuimen on viivytyksettä toimitettava valituskirjelmä liitteineen ja jäljennös valituksenalaisesta päätöksestä sekä varoituksen antaneen tuomarin lausunto valituksen johdosta muutoksenhakutuomioistuimeen. Selvytyden vuoksi lakivaliokunta toteaa, että tuomioon, jolla hovioikeus on ratkaissut kärjäoikeuden laamannin antamaa varoitusta koskevan valituksen, haetaan muutosta pyytämällä korkeimmalta oikeudelta valituslupaa.

Pykälän 3 momentin mukaan valitus on tuomioistuimessa käsiteltävä lainkäyttöasiana. Asiaa käsiteltäessä valittajalle ja päätöksen antaneelle tuomarille on varattava tilaisuus tulla kuulluiksi valituksen johdosta sekä tarvittaessa esittää todistelua ja muuta selvitystä.

Koska lakivaliokunta on ehdottanut tuomarille annettua varoitusta koskevan muutoksenhaun järjestettävän valitusteitse, 2. lakiehdotukseen sisältyvät virkamieslautakuntaa koskevat 49 ja 50 §:n muutosehdotukset sekä voimaantulosäännöksen 2 momentti tulee poistaa lakiehdotuksesta.

Samasta syystä myös 53 §:n 2 momenttiin esitetyt säännökset tuomarille annettua varoitusta koskevan oikaisuvaatimuksen käsittelystä tulee poistaa. Lakivaliokunta ehdottaa 53 §:n 2 momentin muuttamista varoitusta koskevilta osin seuraavasti "...antanut *muulle virkamiehelle kuin tuomarille* varoituksen...". Säännöksessä otetaan siten huomioon se, että tuomarille annetusta varoituksesta säädetään erikseen.

Valtion virkamieslain 58 §:n mukaan viranomaisen tai virkamieslautakunnan tämän lain nojalla antamaan virkamiestä koskevaan muuhun kuin 52, 53, 54 ja 56 §:ssä sekä 57 §:n 1 momentissa tarkoitettuun päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Pykälään on tarpeen lisätä viittaukset edellä ehdotettuihin 46 a ja 53 a §:ään.

Eron myöntäminen tuomarille hakemuksetta

Voimassa olevan valtion virkamieslain 46 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään eron myöntämisestä tuomarille. Pykälän 2 momenttiin sisältyvät säännökset tuomarille hakemuksetta myönnettävästä erosta. Tuomari on velvollinen eroamaan valtion palveluksesta, jos hän on sairauden, vian tai vamman vuoksi menettänyt työkykynsä. Jollei tuomari tällöin eroa, on sen tuomioistuimen, jossa häntä on syytettävä virkarikoksesta, annettava hänelle hakemuksetta ero. Korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden presidentille ja jäsenelle antaa eron kuitenkin se tuomioistuin, jonka jäsen hän on.

Hallituksen esityksen mukaan eron antaisi 46 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa yleisen tuomioistuimen ja työtuomioistuimen tuomarille sekä korkeimman hallinto-oikeuden esittelijälle se tuomioistuin, jossa häntä olisi syytettävä virkarikoksesta. Hallinto-oikeuden, markkinaoikeuden ja vakuutusosikeuden tuomarille eron antaisi korkein hallinto-oikeus. Lisäksi mainitussa 2 momentissa esitetään säädettäväksi eroa koskevan asian käsittelestä asianomaisessa tuomioistuimessa. Korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden presidenttiä ja jäsentä koskevaa säännöstä ei esitetä muutettavaksi. Lisäksi lain 54 §:n 2 momenttiin esitetään säännöstä muutoksenhausta eron antamista koskevaan hovioikeuden päätökseen.

Perustuslakivaliokunnalla ei ole ollut huomauttamista hakemuksetta annettavaa eroa koskeviin säännösehdotuksiin (PeVL 36/2008 vp).

Lakiehdotuksen 46 §:n 2 momenttiin sisältyy nimenomainen säännös korkeimman hallinto-oikeuden esittelijälle eron antavasta tuomioistuimesta. Vastaavaa säännöstä ei ole esitetty korkeimman oikeuden esittelijän osalta. Lakivaliokunta toteaa, että korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden esittelijän virat eivät ole tuomarin nimittämisestä annetun lain mukaan tuomarin virkoja. Sen sijaan valtion virkamieslain 48 §:n mukaan mitä virkamieslaissa säädetään tuomarin virasta ja tuomarista, koskee myös korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden esittelijän virkaa ja esittelijää. Näin ollen ja kun korkeimman oikeuden ja

korkeimman hallinto-oikeuden esittelijällä on lain mukaan samanlainen virassapysymisoikeus kuin tuomarilla, he kuuluvat 46 §:n 2 momentin soveltamisalan piiriin. Valiokunnan mielestä säännöksessä on selvyiden ja johdonmukaisuuden vuoksi aiheellista mainita myös korkeimman oikeuden esittelijä.

Korkeimman oikeuden esittelijälle eron antaa Helsingin hovioikeus, joka toimii korkeimman oikeuden esittelijän virkarikossyytefoorumina. Hallituksen esityksessä ei ole esitetty perusteluja sille, miksi myös korkeimman hallinto-oikeuden esittelijän eron antaisi edelleen virkarikossyytefoorumina toimiva Helsingin hovioikeus, kun hallinto-oikeudellisten tuomareiden eron antaminen esitetään korkeimman hallinto-oikeuden tehtäväksi. Lakivaliokunta pitää tarkoituksenmukaisena, että myös korkeimman hallinto-oikeuden esittelijän ero käsitellään hallintotuomioistuimessa. Kun korkeimman oikeuden esittelijälle eron antaa edellä todetun mukaisesti Helsingin hovioikeus, lakivaliokunnan mielestä on johdonmukaista, että korkeimman hallinto-oikeuden esittelijälle eron antaa vastaavasti Helsingin hallinto-oikeus. Tämä ratkaisu vastaa hakemuksettoman eron antamisessa noudatettua pääperiaatetta, että eroa koskevan asian käsittelee toinen tuomioistuin kuin se, jonka palveluksessa henkilö on. Tämä myös mahdollistaa muutoksenhaun järjestämisen tuomioistuinlinjassa.

Hallituksen esityksen suhdetta perustuslakiin ja säättämisjärjestystä koskevien perustelujen mukaan hakemuksetonta eroa koskeva asia esitetään käsiteltäväksi eron antavassa tuomioistuimessa lainkäyttöjärjestyksessä, koska eron antamisella puututaan tuomarille perustuslaissa säädettyyn virassapysymissuojaan. Esitetyn 46 §:n 2 momentin mukaan eroa koskeva asia on käsiteltävä eron antavassa yleisessä tuomioistuimessa lainkäyttöasiana ja hallintotuomioistuimessa hallintolainkäyttöasiana. Lakivaliokunta pitää kuitenkin riittävänä säätää, että asia käsitellään eron antavassa tuomioistuimessa lainkäyttöasiana. Säännös vastaa näin ilmaisultaan myös uuteen 53 a §:n 3 momenttiin ehdotettua säännöstä tuomarille annettavan varoituksen

käsittelyjärjestyksestä. Lisäksi valiokunta ehdottaa 2 momenttiin eräitä rakenteellisia korjauksia.

Hallituksen esityksessä esitetään lain 54 §:ään lisättäväksi uusi 2 momentti, jonka mukaan hovioikeuden 46 §:n 2 momentissa tarkoitettuun päätökseen, jolla tuomarille on annettu ero, saa hakea muutosta valittamalla korkeimmalta oikeudelta. Säännösehdotuksen taustalla on korkeimman oikeuden ennakkopäätös KKO:2004:110. Ratkaisussa todetaan, että valtion virkamieslain 58 §:ssä säädetty valituskielto ei koske tuomarille annettua hakemuksetonta eroa ja että hovioikeuden päätökseen haetaan muutosta korkeimmalta oikeudelta. Lakivaliokunta toteaa esitetyn säännöksen olevan tarpeellinen. Esitetyn säännöksen sanamuotoa on kuitenkin syytä täsmentää lakiteknisesti. Lisäksi mainitun 2 momentin toinen virke päätöksen täytäntöönpanokelpoisuudesta on aiheellista muuttaa tällaisissa asioissa tavanomaisesti käytettyyn muotoon.

Lakivaliokunta on edellä ehdottanut, että korkeimman hallinto-oikeuden esittelijälle eron antaa Helsingin hallinto-oikeus. Tämän vuoksi on myös tarpeen säätää vastaavasti muutoksenhausta Helsingin hallinto-oikeuden tekemään päätökseen.

Lain systematiikan kannalta lakivaliokunta pitää perusteltuna, että edellä mainitut säännökset hakemuksetonta eroa koskevasta muutoksenhausta sijoitetaan 54 §:n 2 momentin sijasta lakiin lisättävään uuteen 54 a §:ään ja lisätään sitä koskeva viittaus lain 58 §:ään.

Tuomareita koskevan erityissääntelyn kehittäminen

Tuomarin vastuuta koskevien säännösten muuttamista on käsitelty useassa työryhmä- ja komiteamietinnössä viimeisen kymmenen vuoden aikana. Lakivaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että pitkästä valmistelustaan huolimatta tuomarin vastuuta koskevassa esityksessä on ollut monia puutteita. Perustuslakivaliokunnalla on ollut esityksestä vakavaa huomautettavaa. Esitykseen sisältyviin säännösehdotuksiin on jouduttu tekemään myös useita lakiteknisiiä kor-

jauksia. Lakivaliokunta pitää kuitenkin tuomarille annettavaa varoitusta koskevaa sääntelyä ja hakemuksetonta eroa koskevien säännösten tarkistamista edellä perusteluissa todetuista syistä tarpeellisenä ja mahdollisena toteuttaa tässä yhteydessä edellä esitetyin muutoksin.

Lakivaliokunta toteaa, että tuomareita koskeva erityissääntely valtion virkamieslaissa on muodostunut varsin monimutkaiseksi ja vaikeaselkoiseksi. Nyt käsiteltävän esityksen yhteydessä on kiinnitetty huomiota myös esimerkiksi valtion virkamieslaissa säädettyihin muutoksenhakumenettelyihin tuomarin virassapysymisoikeuteen vaikuttavien toimenpiteiden osalta.

Lakivaliokunnan mielestä tuomareiden perustuslailliseen erityisasemaan liittyvä virkamiesoikeudellinen sääntely on syytä arvioida huolella kokonaisuudessaan sekä selvittää mahdollisuudet sisällyttää tuomareita koskeva erityissääntely omaan lakiinsa. Samassa yhteydessä on aiheellista arvioida sääntelyä myös muiden asian ratkaisuun tuomioistuimessa osallistuvien henkilöiden osalta, joilla on tehtävässään tuomarin virassapysymisoikeus. Näitä kysymyksiä on mahdollista selvittää esimerkiksi oikeusministeriön asettaman tuomioistuinten organisaatiolakien uudistamista käsittelevän työryhmän työn yhteydessä.

3. Laki käräjäoikeuslain 17 ja 20 §:n muuttamisesta (Uusi lakiehdotus)

Käräjäoikeuslain (581/1993) 20 § sisältää säännöksiä tuomarin virkasyytefoorumista. Lakivaliokunta on valtion virkamieslain muuttamisesta koskevassa 2. lakiehdotuksessa ehdottanut valtion virkamieslakiin otettavaksi oman erillisen, muutoksenhakua varoitusasiassa koskevan toimivaltasäännöksen. Säännöksessä ei viitata virkasyytefoorumiin. Selkeyden vuoksi lakivaliokunta ehdottaa käräjäoikeuslain 20 §:n

1 momenttiin otettavaksi viittaussäännöksen varoitusasiassa toimivaltaisesta muutoksenhakutuomioistuimesta. Valiokunta ehdottaa tätä koskevaa uutta 3. lakiehdotusta.

Samassa yhteydessä lakivaliokunta ehdottaa, että käräjäoikeuslain 17 §:n 1 momentin 1 kohtaan tehdään lakitekkinen korjaus notaarin vihkimisoikeuteen liittyen. Lain voimaantulosäännöksen mukaan mainittua lainkohtaa sovelletaan 1.1.2009 lukien.

Säätämisyjärjestys

Perustuslakivaliokunnan lausunnosta ilmenee, että 1. lakiehdotus tulee käsitellä perustuslain 73 §:ssä säädettyssä järjestyksessä ja että 2. lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä, jos valiokunnan valtiosääntöoikeudelliset huomautukset muutoksenhausta tuomarille annettuun varoitukseen otetaan asianmukaisesti huomioon.

Lakivaliokunta on mietinnössään päätenyt ehdottamaan 1. lakiehdotuksen hylkäämistä. Esitykseen sisältyvässä 2. lakiehdotuksessa lakivaliokunta on ottanut huomioon perustuslakivaliokunnan tekemät valtiosääntöoikeudelliset huomautukset. Näin ollen 2. lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella lakivaliokunta ehdottaa,

että 2. lakiehdotus hyväksytään muutettuna (Valiokunnan muutosehdotukset),

että hyväksytään uusi 3. lakiehdotus (Valiokunnan uusi lakiehdotus) ja

että 1. lakiehdotus hylätään.

Valiokunnan muutosehdotukset

2.

Laki

valtion virkamieslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 19 päivänä elokuuta 1994 annetun valtion virkamieslain (750/1994) 45 §:n 3 momentti, 46 §, (*poist.*) 53 §:n 2 momentti ja 58 §, sellaisina kuin niistä ovat 45 §:n 3 momentti laissa 208/2000 ja 53 §:n 2 momentti laissa 1088/2007, sekä
lisätään lakiin uusi 46 a, 53 a ja 54 a § seuraavasti:

45 §
 (Kuten HE)

46 §
 (1 mom. kuten HE)

Tuomari on velvollinen eroamaan valtion palveluksesta, jos hän on sairauden, vian tai vamman vuoksi menettänyt työkykynsä. Jollei yleisen tuomioistuimen tai työtuomioistuimen tuomari (*poist.*) hae eroa, on sen tuomioistuimen, jossa häntä olisi syytettävä virkarikoksesta, annettava ero. Hallinto-oikeuden, markkinaoikeuden ja vakuutus-oikeuden tuomarille antaa eron korkein hallinto-oikeus. Korkeimman oikeuden esittelijälle antaa eron Helsingin hovioikeus ja korkeimman hallinto-oikeuden esittelijälle Helsingin hallinto-oikeus. Korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden presidentille ja jäsenelle antaa eron kuitenkin se tuomioistuin, jonka jäsen hän on. *Eroa koskeva asia tulee vireille asianomaisen tuomioistuimen tai ylemmän tuomioistuimen hakemuksesta, ja se on eron antavassa tuomioistuimessa käsiteltävä lainkäyttöasiana.*

(3 mom. *poist.*)
 (3 mom. kuten HE:n 4 mom.)

46 a § (Uusi)

Kirjallisen varoituksen antaa:

1) kärjäjuuomarille ja maaoikeusinsinööreille kärjäjuuoukuden laamanni;

2) kärjäjuuoukuden laamanniille ja hovioikeuden jäsenelle hovioikeuden presidentti;

3) työtuomioistuinneuvokselle työtuomioistui-
 men presidentti;

4) hovioikeuden presidentille, työtuomioistui-
 men presidentille ja korkeimman oikeuden jäse-
 nelle ja esittelijälle korkeimman oikeuden presi-
 dentti;

5) hallinto-oikeustuomarille hallinto-oikeu-
 den ylituomari;

6) markkinaoikeustuomarille markkinaoikeu-
 den ylituomari;

7) vakuutusjuuomarille vakuutus-oikeuden yli-
 tuomari;

8) hallinto-oikeuden, markkinaoikeuden ja
 vakuutus-oikeuden ylituomarille sekä korkeim-
 man hallinto-oikeuden jäsenelle ja esittelijälle
 korkeimman hallinto-oikeuden presidentti.

49 ja 50 §
 (*Poist.*)

53 §

Päätökseen, jolla muu viranomainen kuin val-
 tioneuvosto on antanut *muulle* virkamiehelle
 (*poist.*) kuin (*poist.*) tuomarille varoituksen taika
 lomauttanut tai irtisanonut virkamiehen, pur-
 kanut virkasuhteen tai muuttanut virkasuhteen
 osa-aikaiseksi, pidättänyt virkamiehen virantoi-
 mituksesta, päättänyt pitää virantoitimituksesta
 pidättämisen edelleen voimassa tai määräaikai-

sesti erottanut virkamiehen virantoimituksesta, saadaan hakea oikaisua virkamieslautakunnalta. Oikaisuvaatimus on annettava virkamieslautakunnalle 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksi saannista. Viranomaisen on liitettävä oikaisuvaatimusosoitus päätökseen, johon saadaan hakea oikaisua. (Poist.)

---

53 a § (Uusi)

Päätökseen antaa tuomarille kirjallinen varoitus haetaan muutosta valittamalla. Käräjäoikeuden laamannin päätökseen haetaan muutosta hovioikeudelta. Hovioikeuden ja työtuomioistuimen presidentin päätökseen haetaan muutosta korkeimmalta oikeudelta. Hallinto-oikeuden, markkinaoikeuden ja vakuutusoiden ylituomarin päätökseen haetaan muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta. Korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden presidentin päätökseen haetaan muutosta kyseiseltä tuomioistuimelta ja valituksen käsittelee täysistunto.

Valitus on toimitettava sen tuomioistuimen kansliaan, jonka palveluksessa tuomari on, 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksi saannista. Tuomioistuimen on viivytyksettä toimitettava valituskirjelmä liitteineen ja jäljennös valituksenalaisesta päätöksestä sekä varoituksen antaneen tuomarin lausunto valituksen johdosta muutoksenhakutuomioistuimeen.

Valitus on tuomioistuimessa käsiteltävä lainkäyttöasiana. Asiaa käsiteltäessä valittajalle ja päätöksen antaneelle tuomarille on varattava tilaisuus tulla kuulluiksi valituksen johdosta

sekä tarvittaessa esittää todistelua ja muuta selvitystä.

54 §
(Poist.)

54 a § (Uusi)

Kun hovioikeus on 46 §:n 2 momentin mukaan toimivaltaisena tuomioistuimena päättänyt antaa eron tuomarille tai Helsingin hovioikeus korkeimman oikeuden esittelijälle, sen päätökseen haetaan muutosta valittamalla korkeimmalta oikeudelta. Hovioikeuden päätöstä noudatetaan muutoksenhausta huolimatta, jollei korkein oikeus toisin päättä.

Kun Helsingin hallinto-oikeus on 46 §:n 2 momentin mukaan toimivaltaisena tuomioistuimena päättänyt antaa eron korkeimman hallinto-oikeuden esittelijälle, sen päätökseen haetaan muutosta valittamalla korkeimmalta hallinto-oikeudelta. Hallinto-oikeuden päätöstä noudatetaan muutoksenhausta huolimatta, jollei korkein hallinto-oikeus toisin päättä.

58 § (Uusi)

Viranomaisen tai virkamieslautakunnan tämän lain nojalla antamaan virkamiestä koskevaan muuhun kuin 46 a, 52, 53, 53 a, 54, 54 a ja 56 §:ssä sekä 57 §:n 1 momentissa tarkoitettuun päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

(1 mom. kuten HE)
(2 mom. poist.)

Valiokunnan uusi lakiehdotus

3.

Laki***käräjäoikeuslain 17 ja 20 §:n muuttamisesta****Eduskunnan päätöksen mukaisesti**muutetaan 28 päivänä kesäkuuta 1993 annetun käräjäoikeuslain (581/1993) 17 §:n 1 momentin 1 kohta ja 20 §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 17 §:n 1 momentin 1 kohta laissa 813/2008 ja 20 §:n 1 momentti laissa 1182/2000, seuraavasti:*

17 §

Laamanni voi määrätä:

1) virassa kaksi kuukautta olleen notaarin *toimittamaan avioliittoon vihkimisiä sekä* käsittelemään ja ratkaisemaan käräjäoikeuden kansliasiasia:

a) maakaaren (540/1995) 5 luvun 1 §:ssä tarkoitettuja kirjaamisasioita;

b) hakemusasioita;

c) oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 ja 14 §:ssä tarkoitettuja asioita; sekä

20 §

Laamannia, käräjätuomaria ja maaoikeusinsinööriä syytetään virkarikoksesta hovioikeudessa. *Toimivaltaisesta tuomioistuimesta haettaessa muutosta päätökseen antaa tuomarille kirjallinen varoitus säädetään valtion virkamieslaisa (750/1994).**Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .**Lain 17 §:n 1 momentin 1 kohtaa sovelletaan kuitenkin 1 päivästä tammikuuta 2009.*

Helsingissä 24 päivänä maaliskuuta 2009

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Heidi Hautala /vihr
vpj. Anna-Maja Henriksson /r
jäsen. Esko Ahonen /kesk
Paavo Arhinmäki /vas
Timo Heinonen /kok
Antti Kaikkonen /kesk
Oiva Kaltiokumpu /kesk
Ilkka Kantola /sdKrista Kiuru /sd
Sanna Lauslahti /kok
Outi Mäkelä /kok
Johanna Ojala-Niemelä /sd
Markku Pakkanen /kesk
Pirkko Ruuhonen-Lerner /ps
vjäs. Leena Harkimo /kok
Lyly Rajala /kok.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Minna-Liisa Rinne.